

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ नुसार
विधि व न्याय विभाग (खुद्द) मंत्रालय, मुंबई^१
(नागपूर व औरंगाबादसह) या विभागातील
विधि संवर्गातील पदांकरिता दिव्यांगासाठी पदे
सुनिश्चित करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
विधि व न्याय विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :- इएसटी २०१९/प्र.क्र.२९२/का-२,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- २२ फेब्रुवारी, २०२१.

वाचा:- १) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६

- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/ प्र.क्र.२५१/
दि.क.२, दि. १२.११.२०२०
- ३) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि. ०४.०१.२०२१
ची अधिसूचना
- ४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र.दिव्यांग-२०१९/प्र.क्र.२५१/दि.क.२,
दि. ०२.०२.२०२१.
- ५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र.दिव्यांग-२०२१/संकिर्ण११/
दि.क.२, दि. ०६.०२.२०२१.

प्रस्तावना:-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी दि. ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेच्ये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी प्रसिद्ध केली आहे. केंद्रशासनाने अधिसूचनेनुसार पदसुनिश्चिती करून दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेली गट-अ ते गट-ड संवर्गातील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर (अधिनस्त कार्यालयातील पदांसह) आहेत, अशी पदे सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. केंद्र शासनाने प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्ये व जबाबदाच्या तसेच कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत, अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी राज्य शासन सेवेतील ही पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित राहतील अश्या सूचना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दि. ०२.२.२०२१ च्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या आहेत. त्यानुसार विधि व न्याय विभाग (खुद्द) मंत्रालय, मुंबई (नागपूर व औरंगाबादसह) मधील विधि संवर्गातील पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि. ०४.०९.२०२१ ची अधिसूचना व सामाजिक न्याय विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेनुसार विधि व न्याय विभाग (खुद्द) मंत्रालय, मुंबई (नागपूर व औरंगाबादसह) मधील विधि संवर्गातील पदांकरिता विवरणपत्र अ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय, केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि. ०४.०९.२०२१ ची अधिसूचना व सामाजिक न्याय विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२१०२१८१७३०२८०५१२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरी ने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वै.शि.डिगे)

सहपत्र:- विवरणपत्र-अ

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. राज्यमंत्री (विधि व न्याय) मंत्रालय, मुंबई
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/विधानसभा विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव व विधि परामर्शी, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. सचिव व वरिष्ठ विधि सल्लागार, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. सचिव(विधि विधान), विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, पुणे,
१२. सह/उप सचिव, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. निवडनस्ती.

शासन निर्णय विधि व न्याय विभाग क्र.इएसटी २०१९/प्र.क्र.२९२/का-२, दिनांक :- २२ फेब्रुवारी, २०२१ चे सहपत्र
विवरणपत्र-अ

अ. क्र.	पदनाम	कार्यात्मक आवश्यकता	तपासणीसाठी Benchmark दिव्यांग व्यक्तीची श्रेणी	करण्यात येणाऱ्या कामाचे स्वरूप	कार्याची स्थिती /शेरा
१	विधि सल्लगार नि- सह सचिव	S, ST, RW, H, C, MF	a) B, LV, b) HH, c) OL, OA, BA, BL, OAL, BLOA, BLA, CP, LC, DW, AAV d) SLD e) MD involving (a) to (d) above	मंत्रालयातील सर्व प्रशासकीय विभागांना दिवाणी तसेच फौजदारी प्रकरणांमध्ये विधिविषयक सल्ला/ अभिप्राय देणे, संविधानिक कायदे, प्रशासकीय कायदे, भूसंपादन, भूधारणा पध्दत, सेवा, स्थानिक स्वराज्य संस्था, फौजदारी कायदे, विद्यापीठ अधिनियम इत्यादी विषयांच्या अनुषंगाने मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांना कायदेशीर सल्ला/अभिप्राय देणे, अभिमत देणे. केंद्र सरकार व राज्य सरकार यांच्या द्वारे पारित केलेल्या कायद्यांचे तसेच मा. उच्च न्यायालय व मा. सर्वोच्च न्यायालय यांनी वेगवेगळ्या प्रकरणांमध्ये दिलेल्या न्याय निवाड्याचा सखोल अभ्यास करून अभिमत देणे.	काम मुख्यत्वे कार्यालयात करावे लागते. स्वच्छ सुर्यप्रकाशाच्या खोलीत संबंधित अधिकारी काम करतात. आवश्यकतेनुसार संगणकासारख्या उपकरणांचा वापर करण्यात येतो.
२	सॉलिसिटर-नि- सह सचिव	S, ST, RW, H, C, MF	a) B, LV, b) HH, c) OL, OA, BA, BL, OAL, BLOA, BLA, CP, LC, DW, AAV d) SLD e) MD involving (a) to (d) above	प्रशासकीय विभागांना कायदेशीर सल्ला/अभिप्राय देणे, अभिमत देणे. केंद्र सरकार व राज्य सरकार यांच्या द्वारे पारित केलेल्या कायद्यांचे तसेच मा. उच्च न्यायालय व मा. सर्वोच्च न्यायालय यांनी वेगवेगळ्या प्रकरणांमध्ये दिलेल्या न्याय निवाड्याचा सखोल अभ्यास करून अभिमत देणे.	
३	सहायक विधि सल्लगार-नि- अवरसचिव	S, ST, RW, H, C, MF	a) B, LV, b) HH, c) OL, OA, BA, BL, OAL, BLOA, BLA, LC, DW, AAV d) SLD e) MD involving (a) to (d) above	राज्यातील प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी, सत्र न्यायालये व उच्च न्यायालयातील फौजदारी खटल्यांमध्ये शासनाच्या विरुद्ध पारीत होणाऱ्या न्यायनिर्णयाविरुद्ध उच्च न्यायालय/ सर्वोच्च न्यायालयात अपील दाखल करण्याबाबत प्राप्त होणाऱ्या अपील प्रस्तावांची छाननी करून अपील दाखल करण्याबाबतचे निर्णय घेणे .	
४	अवर सचिव (विधि)	S, ST, RW, H, C, MF	a) B, LV, b) HH, c) OL, OA, BA, BL, OAL, BLOA, BLA, CP, LC, DW, AAV d) SLD e) MD involving (a) to (d) above		

५	सहायक (विधि)	S, ST, RW, H, C ,MF	a) B, LV, b) HH, c) OL, OA, BA, BL, OAL, BLOA, BLA, CP, LC, DW, AAV d) SLD e) MD involving (a) to (d) above		
६	सहायक प्रारूपकार-नि-अवर सचिव	S, ST, BN, KC, MF,RW, SE,	a) B, LV, b) D,HH, c) OA, BA, OL, OAL, CP, LC, DW, AAV d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	विधि विधानाचे मसुदे म्हणजेच मंत्रालयीन विभागामार्फत संविधानिक नियम, उप विधि, अधिसूचना, आदेश, योजना व तत्सम इतर लेख जे केंद्रीय अधिनियमाखाली अगर राज्य अधिनियमाखाली काढावयाचे असतात त्याबाबतचे मसुदे तपासणे, वेगवेगळ्या मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी तयार केलेल्या विधि विधानविषयक प्रस्ताववर त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाकडून आलेल्या अशासकीय विधेयकांचा अंमल करण्याकरिता कोणत्याही विधि विधानाचे काम हाती घेण्याच्या इष्टतेचा व सक्षमतेचा प्रश्न विधिविषयक दृष्टीकोनातून तपासणे.	काम मुख्यत्वे कार्यालयात करावे लागते. स्वच्छ सुर्यप्रकाशाच्या खोलीत संबंधित अधिकारी काम करतात. आवश्यकतेनुसार संगणकासारख्या उपकरणांचा वापर करण्यात येतो.
७	कनिष्ठ प्रारूपकार	S, ST, BN, KC, MF,RW, SE,	a) B, LV, b) D,HH, c) OA, BA, OL, OAL, CP, LC, DW, AAV d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	ग्रथालयातील पुस्तकांची नोंद ठेवणे , अवश्यकतेनुसार पुस्तके , संदर्भ उपलब्ध करून देणे, विविध प्रकाशकांकडून पुस्तक उपलब्ध करून घेण्याच्या अनुषंगाने कार्यवाही करणे , पुस्तकांचे वर्गीकरण पर्यवेक्षण , सूचीकरण, करणे, रेफरल सर्विस, निबंध ,खंड याव्दारे आवश्यक माहिती उपलब्ध करून देणे.	काम मुख्यत्वे कार्यालयात करावे लागते. स्वच्छ सुर्यप्रकाशाच्या खोलीत संबंधित अधिकारी काम करतात. आवश्यकतेनुसार संगणकासारख्या उपकरणांचा वापर करण्यात येतो.
८	ग्रंथपाल-नि-संदर्भाधिकारी	S, ST, RW, SE, C, MF	a) LV, b) D,HH, c) OA, BA, OL, BL, OAL, LC, DW, AAV d) ASD(M), SLD , MI e) MD involving (a) to (d) above		

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form	Sr. No.	Abbreviation	Long Form
1	B	Blind	10	BLOA	Both Leg and One Arm
2	LV	Low Vision	11	BLA	Both Leg and Arm
3	HH	Hearing Handicapped	12	CP	Cerebral Palsy
4	D	Deaf	13	LC	Leprosy Cured
5	OL	One Leg	14	ASD(M)	Optishm Spectrum Disorder
6	BL	Both Leg	15	DW	Dwarfism
7	OA	One Arm	16	AAV	Acid Attack Victim
8	BA	Both Arm	17	SLD	Special Learning Disability
9	OAL	One Arm and One Leg	18	MD	Multiple Disabilities.
			19	MI	Mental Illness

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form
1	S	Sitting
2	ST	Standing
3	RW	Reading and Writing
4	H	Hearing
5	BN	Bending
6	SE	Seeing
7	C	communication
8	MF	Manipulation by Fingers